

26 RAKONTO DE MALJUNA KRIMINALULO

"Malgrava," diris sinjoro Jandera, verkisto. "Ĉasi ŝteliston, tion ni konas; sed strange estas, kiam ŝtelisto serĉas, kiun fakte li priŝtelis. Vi devas scii, tio okazis al mi. Antaŭ nelonge mi verkis rakonton kaj presigis ĝin; kaj kiam mi legis ĝin presita, tuŝis min ia malagrabra antaŭsento. Homo, mi diris al mi, ion similan mi legis jam ie. Tondro al tio, de kiu mi ŝtelis ĉi tiun temon?"

Tri tagojn mi iradis kiel tenicefala ŝafo, kaj ne kaj ne diveni, de kiu, tiel dirante, mi elpruntis la temon. Fine mi renkontis amikon kaj diras al li: Homo, ŝajnas iel al mi, ke tiu mia lasta rakonto estas el iu ŝtelita. - Tion unuavide mi ekkonis, diris la amiko, tion vi ŝtelis el Ĉeĥov. - Tuj mi senpeziĝis kaj kiam poste mi parolis kun iu recenzisto, mi diras al li: Sinjoro, vi ne kredus, iam oni faras plagiaton ne sciante pri tio: ekzemple mia lasta rakonto estis ŝtelita. - Mi scias, diris la recenzisto, ĝi estas el Maupassant. - Mi vizitis do sinsekve ĉiujn miajn bonajn amikojn: aŭdu, se oni foje troviĝas sur oblikva krimvojo, oni ne scias, kiam ĉesi; imagu, tiun saman rakonton mi ŝtelis ankoraŭ el Gottfried Keller, Dickens, D'Annunzio, Mil kaj Unu Noktoj, Charles Louis Philipp, Hamsun, Storm, Hardy, Andrejev, Bandinelli, Rosegger, Reymont kaj el tuta aro da aliaj. Laŭ tio videblas, kiel oni enfalas en malbonon pli kaj pli profunden."

"Bagatela," diris kraĉtusante sinjoro Bobek, maljuna kriminalulo. "Ĉi tio rememorigas min pri iu kazo, kiam oni havis murdinton, sed povis trovi al li neniun murdon. Tamen ne opiniu, ke tio okazis al mi; sed duonjaron mi loĝis en la sama karceru, kie antaŭe punsidis tiu murdinto. Tio estis en Palermo," klarigis sinjoro Bobek kaj modeste aldonis: "Mi estis tie nur pro iu kofro, kiu venis en miajn manojn sur ŝipo naviganta al Napolo."

POVÍDKA STARÉHO KRIMINÁLNÍKA

"To nic není," řekl pan Jandera, spisovatel. "Honit zloděje, to známe; ale zvláštní je, když zloděj hledá, koho vlastně okradl. Abyste věděli, to se stalo mně. Tak tuhle jsem napsal povídku a dal jsem ji do tisku; a když jsem ji četl vytištěnou, obešlo mě takové nepříjemné tušení. Člověče, řekl jsem si, něco podobného jsem už někdy někde četl. Hrom aby do toho, komupak jsem tuhle látku ukradl?"

Tři dny jsem chodil jako vrtohlavá ovce, a ne a ne na to přijít, od koho jsem si tu látku, jak se říká, vypůjčil. Konečně jsem potkal kamaráda a povídám mu: Člověče, tak se mně všechno zdá, že ta má poslední povídka je od někoho kradená. – To jsem přece poznal na první pohled, řekl kamarád, tos ukradl z Čechova. – Tu se mně zrovna ulevilo, a když jsem potom mluvil s jedním kritikem, říkám mu: Pane, to byste nevěřil, někdy člověk udělá plagiát a ani o tom neví; například má poslední povídka byla kradená. – Já vím, povídá ten kritik, ta je z Maupassanta. – Tak jsem si obešel všechny své dobré přátele; poslouchajte, jak se jednou člověk octne na šikmédráze zločinu, tak neví, kdy přestat; představte si, tu jedinou povídku jsem ukradl ještě z Gottfrieda Kellera, Dickense, d'Annunzia, Tisíce a jedné noci, Charles Louis Philippa, Hamsuna, Storma, Hardyho, Andrejeva, Bandinelliho, Roseggera, Reymonta a celé řady jiných. Z toho je vidět, jak člověk zapadá do zla hloub a hloub."

"To nic není," pravil odchrlávaje pan Bobek, starý kriminálník. "To mě upomíná na jeden případ, kdy měli vraha, ale nemohli k němu najít žádnou vraždu. Totiž abyste si nemysleli, to se nestalo mně; ale já jsem půl roku bydlel v tom samém kriminále, kde předtím seděl ten vrah. To bylo v Palermu," vysvětloval pan Bobek a skromně dodával: "Já tam byl jenom skrz nějaký kufř, který mně přišel do rukou na lodi, co jezdí z Neapole."

La kazon kun la murdinto rakontis al mi ĉefinspektoro el tiu domo; nome mi instruis lin ludi francefus'on, krucmariaŝon kaj di-benon, nomata ankaŭ di-ludo; nome li estis ege pia homo, tiu inspektoro. Iun nokton vidis policistoj - en Italio ĉiam ili iras duope - kiel sur Via Butera, kondukanta al fetora haveno, kuregas iu homo per ĉiuj fortoj. Ili do kaptis lin, kaj porco dio, en la mano li havas sangmakulan ponardon. Memkomprene, ili kondukis lin al la policejo, kaj nun, knabego, diru, kiun ci pikmurdis. Tiu junulo ekploris kaj diris: Mi murdis homon, sed ion plian mi ne diros al vi; se mi dirus pli, estus malfeliĉaj ankoraŭ aliaj homoj. Kaj vere ion plian ili de li ne eksciis.

Memkomprene, tuj oni komencis serĉi kadavron, sed neniu estis trovita. Tial ili ordonis esploron de ĉiuj karaj mortintoj, kiuj tiutempe estis anoncitaj kiel malvivuloj; sed ĉiuj, kiel montriĝis, mortis kristane je malario kaj similaĵoj. Tiam denove do ili enketis la junulon. Li deklaris, ke li nomiĝas Marko Biagio el Castrogiovani kaj estas meblista submajstro; plue li diris, ke li donis proksimume dudek batojn al kristana homo kaj mortigis lin; sed al kiu li faris tion, li ne diros, por ne malfeliĉigi ankoraŭ aliajn homojn. Kaj fino. Alie nur li postulis por si dian punon kaj kape batis la teron.

Tian penton, diradis la inspektoro, neniam ajn iu vidis. Vi scias ja, tiuj policistoj kredas al neniu eĉ unu vorton; ili diris al si, ke tiu Marko eble neniu mortigis kaj mensogas nur. Tial ili sendis la ponardon al universitato, kaj tie oni diris, ke la sango sur la klingo estas homa, kaj ke certe estis trapikita la koro. Mi petas, mi ne scias, kiel oni povas tion ekkoni. Nu jes, sed kion nun oni faru: la murdinton ili havis, sed ne la murdinton; kaj ne eblas ja meti homon antaŭ tribunalon pro nekonata murdo; vi scias, devas ja esti pruvobjekto.

Dume tiu Marko senĉese nur preĝis kaj ploris kaj petis, ke oni metu lin jam antaŭ tribunalon, por ke li povu pentofari pro sia mortpeko.

Ten případ s tím vrahem mně vypravoval vrchní dozorce z toho domu; já jsem ho totiž učil hrát francefús, křížový mariáš a boží požehnání, taky zvané gotýsek; on to byl totiž moc pobožný člověk, ten dozorce. Teda jednou v noci viděli poldové – oni v Itálii vždycky chodí po dvou – jak po via Butera, co vede k tomu smradlavému přístavu, že vši síly pádí jeden člověk. Tak ho čapli, a porco dio, on má v ruce zkrvavenou dýku. To se rozumí, dovedli ho na policii, a teď, chlape, řekni, kohos to zapích. Ten mládenec se dal do breku a povídá: Zavraždil jsem člověka, ale víc vám neřeknu; kdybych řekl víc, byli by nešťastní ještě jiní lidé. A taky z něho víc nedostali.

To se ví, hned se začalo pátrat po nějaké mrtvole, ale žádná se nenašla. Tak nařídili prohlídku všech drahých zemřelých, kteří byli v tu dobu hlášeni jako nebožtíci; ale všichni, jak se ukázalo, zemřeli křesťansky na malárii a takové věci. Tu teda se znovu pustili do toho mládence. Udal, že se jmenuje Marco Biagio z Castrogiovanni a je truhlářský tovaryš; dále udal, že zasadil asi dvacet ran křesťanskému člověku a zabil ho; ale komu to udělal, že nepoví, aby nepřivedl do neštěstí ještě jiné lidi. A dost. Jinak jen volal na sebe boží trest a tloukl hlavou do země.

Takovou lítost, říkal ten dozorce, jakživ nikdo neviděl. To víte, tihle poldové nevěří člověku ani slovo; oni si řekli, že ten Marco třeba nikoho nezabil a jen tak lže. Tak poslali tu dýku na univerzitu, a tam řekli, že ta krev na té čepeli je z člověka a že to muselo propíchnout srdce. Prosim vás, já nevím, jak se to tak může poznat. No jo, ale co teď měli dělat: vraha měli, ale vraždu ne; a to přece nejde, postavit člověka na soud pro neznámou vraždu; víte, musí být corpus delicti. Zatím se ten Marco pořád jenom modlil a brečel a prosil, aby už ho dali na soud, aby odpykal svůj smrtelný hřích.

Ci porko, ili diris al li, se ci volas, ke la justico povu cin kondamni, ci devas do konfesi, kiun ci mortigis; ni ne povas cin pendumi sen io; almenaŭ, ci damna mulo, nomu al ni iajn atestantojn. Mi mem estas atestanto, kriis tiu Marko, kaj mi ĵuratestos, ke mi murdis homon!

Tiel do ĝi statis. Tiu inspektoro diris al mi, ke Marko estis tia bela kaj bona homo; ankoraŭ neniam ili havis tie tian bonan murdinton. Legi li ne sciis, sed la biblion li havis senĉese en la manoj, eĉ se inverse, kaj ploraĉis super ĝi. Ili venigis do al li tian bonulan pastron, ke li fortigu lin spirite kaj dume lerte pridemandu, kio kaj kiel estis pri la murdo. La pastro iradis de tiu Marko viŝante al si la okulojn; li diris, se tiu Marko tion ne malbonigos, certe li atingos grandan gracon; ke li estas animo soifanta la justecon. Sed krom la paroloj kaj larmoj ankaŭ la pastro eksciis de li nenion pli. Oni pendumu min kaj punkto, diradis tiu Marko, mi forsuferu jam mian pezan kulpon; la justeco devas esti.

Kaj tiel ĝi daŭris pli ol duonjaron, kaj dume nenie estis trovita konforma kadavro. Kiam ĝi estis por ili jam teda, diris la polica prezidanto: Mildiabloj, se tiu Marko neprege volas pendi, ni atribuu al li murdon, kiu okazis tri tagojn post lia enkarcerigo tie en Arenelle, kie oni trovis mortigitan oldulinaĉon; estas ja skandalo, ĉi tie ni havas murdinton sen murdo kaj sen kadavro, kaj tie ni havas tian belan kaj evidentan murdon sen farinto. Kombinu tion iel, se tiu Marko volas esti kondamnita, povas esti al li egale, por kio; kaj ni rekompencos lin iel, se li konfesos la oldulinaĉon.

Ĉi tion oni proponis do al tiu Marko kaj promesis al li, ke por tio en la plej proksima tempo certe li ricevos pendmaŝon kaj havos trankvilon. Marko momenton hezitis kaj poste deklaris: Ne, se mi damnis jam mian animon per murda krimo, mi ne ŝarĝos ĝin ankoraŭ per tiaj pezaj pekoj, kiaj estas mensogo, trompo kaj falsa atesto. Tia justa homo li estis, sinjoroj.

Ty porco, řekli mu, když chceš, aby tě mohla spravedlnost odsoudit, tak se musíš přiznat, koho jsi zabil; my tě nemůžeme jen tak pověsit; aspoň nám, ty zatracený mezku, jmenuj nějaké svědky. Já sám jsem svědek, křičel ten Marco, a já odpřisáhnou, že jsem zavraždil člověka! Tedy takhle to bylo. Ten dozorce mně říkal, že on ten Marco byl takový hezký a hodný člověk; jakživi tam neměli takového hodného vraha. Číst neuměl, ale bibli měl pořád v ruce, třeba obráceně, a brečel do ní. Tak mu poslali takového dobráka pátera, aby ho duchovně posílil a přitom šikovně vyzpovídal, co a jak s tou vraždou. Ten páter vám chodil od toho Marca a otíral si oči; říkal, že jestli si to ten Marco ještě nějak nezkazí, tak jistě dojde veliké milosti; že to je duše žíznící po spravedlnosti. Ale krom těch řečí a slz z něho ten páter taky víc nic nedostal. Ať mě pověsí, a basta, říkal ten Marco, abych už měl odpykanou tu svou těžkou vinu; spravedlnost musí být.

A takhle to trvalo přes půl roku, a pořád nikde se nenašla žádná přiměřená mrtvola. Teda když už jim to bylo hloupé, povídal policejní prezident: Mordiáno, když ten Marco chce mermomocí viset, dejme mu tu vraždu, co se stala tři dny po jeho sbalení tamhle v Arenelle, jak tam našli tu zabitou bábu; vždyť je to ostuda, tady máme vraha bez vraždy a bez mrtvoly, a tam máme takovou pěknou a vyslovenou vraždu bez pachatele. Dejte to nějak dohromady, když ten Marco chce být odsouzen, tak mu to může být jedno zač; a my se mu všelijak odměníme, když se přizná k té bábě.

Tedy tohle nabídli tomu Marcovi a slibovali mu, že za to jistě dostane v nejkratší době provaz a bude mít pokoj. Ten Marco chvilku váhal a pak prohlásil: Ne, když už jsem svou duši zatratil zločinem vraždy, tak ji neobtěžím ještě takovými smrtelnými hříchy, jako je lež, podvod a křivé svědectví. – Takový to byl, pánové, spravedlivý člověk.

Sed tiel ĝi ne povis plu daŭri; nun en tiu malliberejo ili pensis jam nur pri tio, kiel senigi sin de tiu damna Marko. Sciu, ili diris al provoso, aranĝu tion iel por ke li povu fuĝi; venigi lin antaŭ tribunalon ni ne povas, tio kaŭzus nur skandalon, kaj liberlasi lin, kiam li konfesis al ni la murdon, ankaŭ ne eblas: zorgu, ke tiu dio cano maledetto iel diskrete malaperu.

Aŭskultu, ekde tiu tago ili sendadis Markon sen akompano por pipro kaj por fadenoj; lia ĉelo estis tage nokte plenlarĝe malfermita, kaj Marko dumtage vizitadis preĝejojn kaj ĉiujn sanktulojn, sed vespere vi vidus lin rapidegi kun elŝovita lango, por ke oni ne fermu je la oka antaŭ lia nazo pordegon de la malliberejo. Iam intence oni fermis pli frue; kaj li faris tian bruegon kaj tiel frapegis la pordegon, ke oni devis malfermi al li, por ke li povu en sian ĉelon.

Iun vesperon diris la inspektoro al Marko: Ci porca madonna, hodiaŭ ci dormas ĉi tie lastan fojon; se ci ne volas konfesi, kiun ci mortigis, ni, bandito, vin de ĉi tie eljetos: iru al diablo, por ke li punu cin.

Tiunokte Marko pendumis sin sur fenestro de sia ĉelo. Aŭskultu, tiu pastro diradis, se iu memmortigas sin pro rimorsoj, tamen li povas esti savita malgraŭ la peza peko, ĉar li mortis en stato de efika pentado. Sed plej versimile la pastro ne sciis tion tute certe, aŭ la demando ĝis nun estas disputebla: mallonge, kedu al mi, ke tiu Marko fantomis en la ĉelo.

Nome ĝi estis jene: kiam oni malliberigis iun en tiu ĉelo, en tiu homo vekigis la konscienco kaj li komencis pripenti siajn agojn, pentis kaj plene konvertiĝis. Memkomprene, tio ne daŭris ĉe ĉiu la saman tempon; pro delikteto ĝi daŭris unu nokton, pro delikto du aŭ tri tagojn kaj pro krimo ĝi daŭris eĉ tri semajnojn, antaŭ ol punito konvertiĝis. Plej longe rezistis kasĝtelistoj, fraŭdintoj kaj ĝenerale ĉiuj, kiuj akiras grandajn sumojn; mi diras al vi, ke granda mono iel speciale malmoligas aŭ iel ŝtopas la konsciencon. Pleje ĝi efikis ĉiam en datrevena mortotago de Marko.

Teda takhle to dál nešlo; teď už v tom kriminále mysleli jen na to, jak by se toho zatraceného Marca zbavili. Víte co, řekli tomu žalárníkovi, udělejte to nějak tak, aby mohl utéci; na soud ho poslat nemůžeme, to by bylo jen pro ostudu, a pustit ho na svobodu, když se nám přiznává k vraždě, to taky nejde; koukejte, ať se ten dio cane maledetto nějak nenápadně ztratí.

Teda poslouchejte, od toho dne posílali toho Marca bez průvodu pro pepř a pro nitě; jeho cela byla ve dne v noci dokořán a ten Marco po celý den běhal po kostelích a po všech svatých, ale večer vám to natíral s vyplazeným jazykem, aby mu v osm hodin nezavřeli vrata kriminálu před nosem. Jednou je naschvál zavřeli dřív; a on vám dělal takový randál a tak tloukl na vrata, že mu museli otevřít, aby mohl do své cely.

Tak jednou večer povídá ten dozorce Marcovi: Ty porcamadonna, dneska tu spíš naposledy; když se nechceš přiznat, koho jsi zabil, tak my tě, ty bandito jeden, odtud vyhodíme; jdi si k čertu, aby tě potrestal.

Té noci se ten Marco na okně své cely oběsil. Poslouchejte, on ten páter sic říkal, že když někdo spáchá sebevraždu z výčitek svědomí, může být přes ten těžký hřích spasen, protože umřel ve stavu účinné lítosti. Ale nejspíš to ten páter nevěděl docela jistě, nebo je ta otázka dosud sporná; zkrátka věřte mně, že ten Marco v té cele strašil.

Totíž to bylo tak: když někoho do té cely zavřeli, tak vám v tom člověku procitlo svědomí a on začal litovat svých skutků, dělal pokání a úplně se obrátil. To se ví, nebylo to u každého za stejnou dobu; pro přestupek to bylo za noc, pro přečin za dva nebo tři dny a pro zločin to trvalo třeba tři neděle, než se trestanec obrátil. Nejdýl to vydrželi kasaři, defraudanti a vůbec ti, co dělají velké peníze; já vám říkám, velké peníze nějak zvlášť zatvrzují nebo jaksi ucpávají svědomí. Nejúčinnější to vždycky bývalo ve výroční den smrti Marcovy.

Tiel oni faris tie en Palermo el la ĉelo ion kvazaŭ plibonigejon, ĉu? nome, oni fermadis tie punitojn, por ke ili pripentu siajn agojn kaj konvertiĝu. Vi scias ja, kelkaj estas de la polico protektataj kaj kelkajn kanajlojn policistoj entute bezonas; memkomprene, ĉiun oni tie ne malliberigis kaj iam tiam ili lasis por si iun ne konvertiĝintan; mi opinias, ke iam ili lasis sin korupti de kelkaj grandaj friponegoj, por ke oni ne metu ilin en la miraklan konvertigejon. Eĉ en mirakloj ekzistas jam neniu honesto.

Tiel rakontis tion al mi, sinjoroj, la inspektoro en Palermo, kaj kolegoj, tie estintaj, atestis tion al mi. Ĵus estis tie iu angla maristo pro eksceso kaj interbatiĝo; kaj tiu Briggs iris rekte el la ĉelo al Formozo kiel misiisto, kaj kiel mi foje aŭdis, li finis tie per martira morto.

Estis vere strange, neniu inspektoro volis enŝovi eĉ nur fingron en la ĉelon de Marko; tiom ili timis, ke eble la graco trafus ilin kaj ili pentus siajn agojn. La ĉefinspektoron, kiel mi diris jam al vi, mi instruis ludi kelkajn piajn kartludojn. Kiel li koleregis, kiam li ludperdis!

Sed foje, kiam li ricevadis jam tro misŝancajn kartojn, li ekkoleregis kaj fermis min en la ĉelon de Marco. Per bacco, li kriis, mi lecionos cin! Nu, mi kuŝiĝis kaj dormis. Matene venigis min la inspektoro kaj diras: kio, ĉu ci konvertiĝis? - Mi scias pri nenio, signore commandante, mi diras al li; mi dormegis. - Marŝ' reen, li kriis al mi. - Sed kial longe rakonti al vi: tri semajnojn mi estis en la ĉelo, kaj tamen nenio; neniu pento min tuŝis.

Kaj tiam la inspektoro komencis kapskui super tio kaj diras: Vi ĉeĥoj, nepre estas egaj sendiuloj aŭ herezuloj, ĉar ĝi neniel efikas vin! Kaj poste li terure insultis min. Kaj vidu, ekde tiu tempo la ĉelo de Marko tute ĉesis efiki; eĉ se ili fermis tie kiun ajn, li eĉ iomete ne konvertiĝis, nek pliboniĝis, nek pentis, nu absolute nenio; koncize, ĝi ĉesis funkcii.

Tak oni tam v Palermu z té cely udělali takovou jako korekci, víte?, totiž zavírali tam trestance, aby litovali svých skutků a obrátili se. To víte, někteří mají u policie protekci a některé ty lumpy poldové vůbec potřebují; to se rozumí, že tam každého nezavřeli a sem tam si někoho nechali neobráceného; já myslím, že se někdy od těch velkých gaunerů taky nechali podmazat, aby je nedávali do té divotvorné korekce. Ona už ani v zázracích není žádná poctivost.

Teda tak mně to, páni, povídal ten dozorce v Palermu, a kolegové, co tam byli, mně to dosvědčovali. Byl tam zrovna jeden anglický námořník, skrz výtržnost a rvačku; tak ten Briggs šel rovnou z té cely na Formosu jako misionář, a jak jsem později slyšel, došel tam mučednické smrti.

To vám bylo zvláštní, žádný dozorce vám nechtěl do té Marcovy cely strčit ani prst; tak se báli, že by ta milost třeba na ně přišla a oni by litovali svých skutků. Teda toho vrchního dozorce, jak jsem vám už povídal, jsem učil hrát některé ty pobožnější hry. Ten se vám vztekal, když prohrával!

Ale když mu jednou padala už tuze špatná karta, tak se dožral a zavřel mě do té Marcovy cely. Per Bacco, křičel, já tě naučím! No, já jsem si lehl a usnul jsem. Ráno si mne ten dozorce zavolal a povídá: Tak co, obrátil ses? - Já o ničem nevím, signore comandante, povídám mu; já jsem spal jak dudek. - Tak marš zpátky, křičel na mě. - Ale co vám budu dlouho povídat: tři neděle jsem byl v té cele, a pořád nic; žádná lítost na mě nepřišla.

A tu ten dozorce nad tím začal kroutit hlavou a povídá: Vy Češi musíte být strašní neznabozi nebo kacíři, že to na vás nemá žádný účinek! A pak mně hrozně vynadal. A vidíte, od té doby Marcova cela vůbec přestala účinkovat: ať tam strčili koho chtěli, neobrátil se ani dost málo ani se nepolepšil ani nelitoval, no dočista nic; zkrátka přestalo to fungovat.

Sankta ĉielo, kia skandalo estis pro tio; ili pelis min al direkcio, ke tie ĉion mi fuŝis al ili, kaj kiu scias kion. Mi ŝultrolevis nur; ĉu kulpis mi pri tio, nu? Ili donis do al mi almenaŭ tritagan nigran karceron, onidire tia, ĉar mi difektis la ĉelon.

Prokrindapána, to vám byl z toho kravál; mne hnali na direkci, že jsem jim to tam pokazil a kdesi cosi. Já jsem jenom krčil rameny; copak jsem za to mohl, no ne? Tak mně dali aspoň tři dny temnou komoru, prý za to, že jsem tu celu poškodil.”